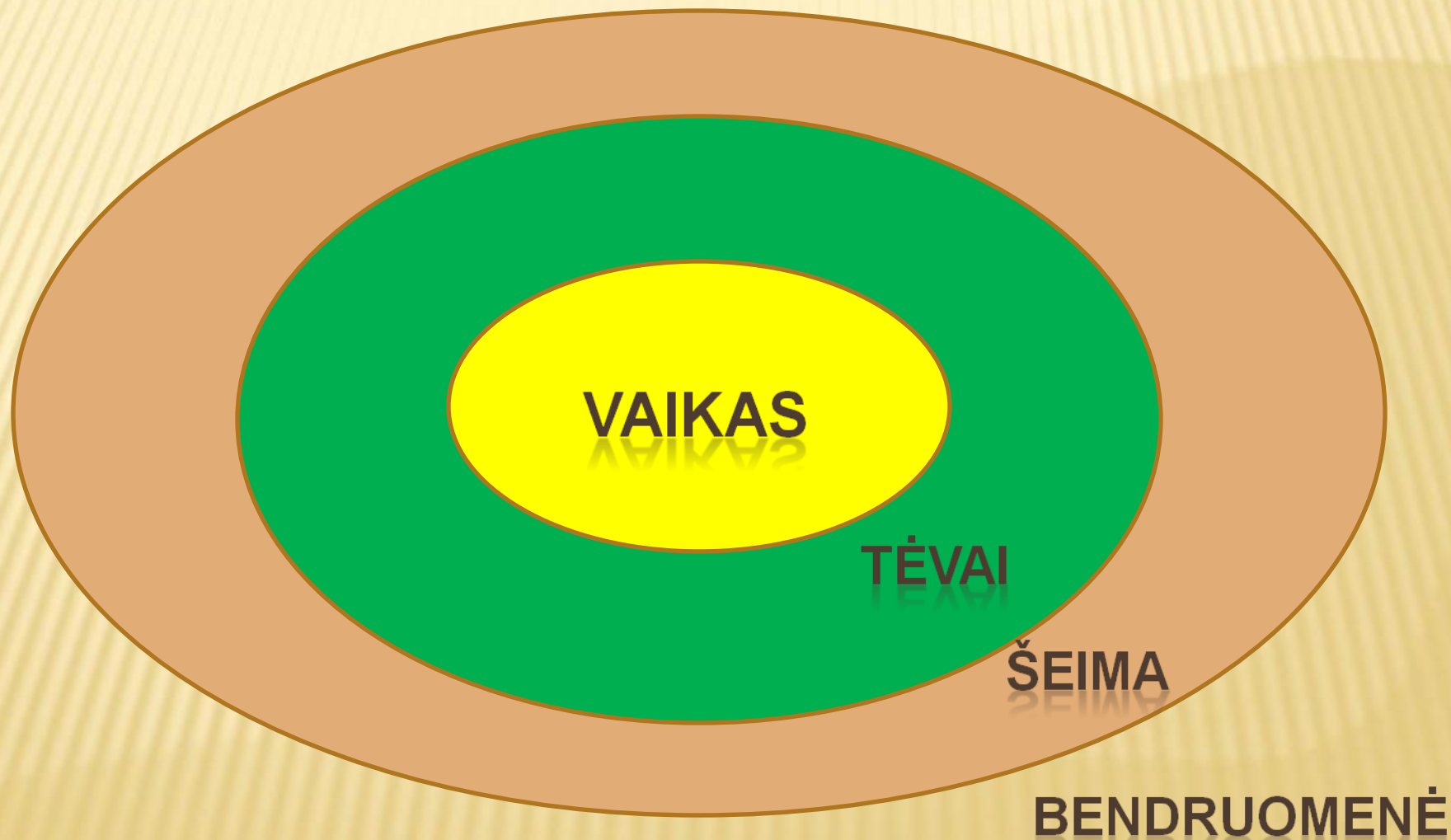

VAIKAI
PRIKLAUSOMYBE SERGANČIOJE
ŠEIMOJE

**Jūratė Marija Jaronienė
„Blaivi karta“
Lietuvos blaivybės
fondas, 2009 m.**

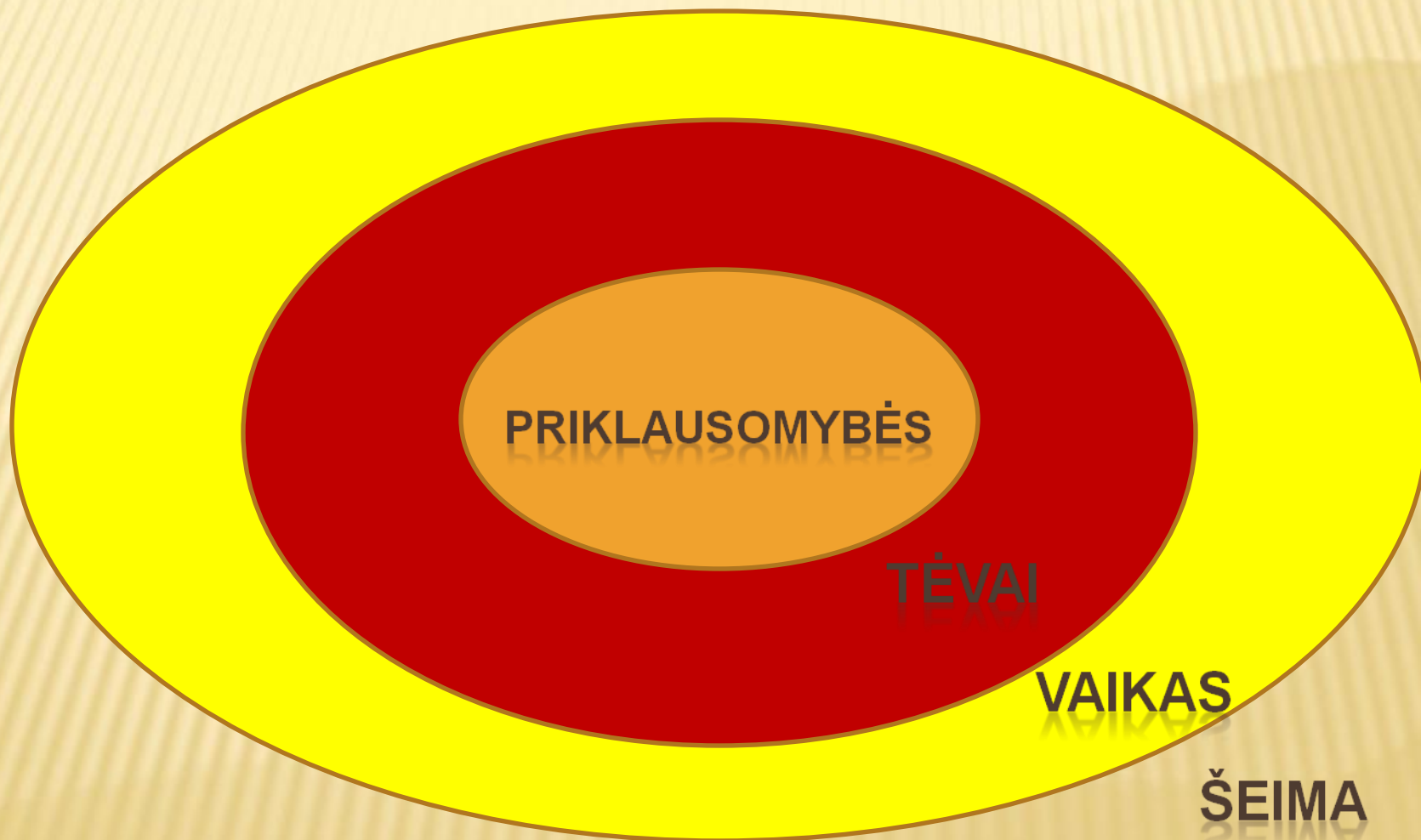
PRIKLAUSOMYBĖS PROBLEMOS LIETUVOJE 2007M.

✘ 1.Sergantys: lėtinis alkoholizmas	59903 asm.
alkoholine psichoze	3747 asm.
✘ 3.Mirusieji dėl alkoholio vartojimo	1741 asm.
✘ 4.Neblaivių asmenų padarytos	
✘ nusikalstamos veiklos	5781
✘ 5.Alkoholinių gėrimų pardavimas	
✘ tūkstančiais dekalitų: alus	22033
✘ kiti gėrimai	10 418
✘ 6.Socialinės rizikos šeimos	12,0 tūkst.
✘ 7.Girtaujančios šeimos	7,3 tūkst.

SVEIKOS ŠEIMOS MODELIS

NESVEIKOS ŠEIMOS MODELIS

ŠEIMOS LIGA

1. Neigimas
2. Gėda
3. Bandytas nuslėpti
4. Pasiaiškinimai
5. Kaltės jausmas
6. Kontrolės poreikis
7. Beviltiškumas – bejėgiškumas
8. Bendravimas šeimoje vis blogėja ir blogėja
9. Vidaus ir išorės izoliavimas
10. Nekreipimas dėmesio į savo poreikius
11. Nerimas-Baimė-Pyktis
12. Kankinimasis
13. Bėgimas nuo šeimos, Skyrybos, Išsiskyrimas

VAIKO JAUSMAI DISFUNKCINĖJE ŠEIMOJE

1. Gėda
2. Baimė netikėtumų, smurto
3. Vieniškumo jausmas
4. Nerimas dėl tėvų
5. Nepasitikėjimas suaugusiaisiais
6. Negali atsipalaiduoti
7. Nepasitikejimas savimi
8. Priekaištai sau
9. Nori, kad padėtis šeimoje pasikeistų

ASMENYBĖS LEDKALNIS

MATOMA
LEDKALNIO
DALIS

ELGESYS

KALTINTOJAS
NUOLANKUSIS
IŠBLAŠKANTIS
SUPERPROTINGAS
PASYVIAI AGRESYVUS

NEMATOMA
LEDKALNIO
DALIS

SUSIDOROJIMAS, ĮVEIKIMAS

JAUSMAI

BAIMĖ, DŽIAUGSMAS
PYKTIS, LIUDESYS

SUVOKIMAS, NUOSTATOS, ĮSITIKINIMAI

LŪKESČIAI

TROŠKIMAI

AŠ SAVASTIS

MYLĖTI
IR BŪTI
MYLIMAM

VAIKŲ VAIDMENYS

1. Šeimos didvyris
2. Atpirkimo ožys
3. Žmogus, keliantis džiaugsmą (lėlytė)
4. Prarastas vaikas

PAGRINDINIAI VAIKO POREIKIAI

1. Fiziologiniai poreikiai
2. Saugumo poreikis
3. Poreikis mylėti ir būti mylimu
4. Poreikis būti pripažintu

EMOCINIAI VAIKO POREIKIAI

1. Besąlyginė meilė
2. Pagarba vaiko asmenybei
3. Bendravimas su suaugusiais žmonėmis
4. Stabilumas
5. Žinoti kad tėvai (globėjai) yra atsakingi už jį
6. Vaikams reikalinga pagalba vystant savo brandumą

PRISIRIŠIMO SUTRIKIMAS, PASEKMĖS

PRIEŽASTYS, DĖL KURIŲ SUTRINKA PRISIRIŠIMAS

1. Motinos ambivalentiškumas nėštumui
2. Alkoholizmas, narkomanija
3. Fizinė, seksualinė, emocinė prievarta
4. Fizinių ir emocinių poreikių nepaisymas
5. Dažni persikėlimai gyventi kitur
6. Netinkama, neadekvati priežiūra
7. Motinos nepasiruošimas motinystei, netinkami (nepakankami) tėvystės įgūdžiai ir atsakas į vaiko poreikius
8. Staigus atsiskyrimas nuo globėjo, tėvų (hospitalizacija, liga, mirtis ar vaiko paėmimas iš šeimos)
9. Nediagnozuotos skausmingos ligos (pvz. ausų infekcija)

.

PRISIRIŠIMO SUTRIKIMO SIMPTOMAI

1. Paviršutiniškumas
2. Akių kaontakto nebuvimas
3. Galimas kontaktas su bet kuriuo nepažįstamuoju
4. Nemeilus (nereaguoja į švelnumą)
5. Ekstremaliai kontroliuoja problemas
6. Destruktyvus sau, kitiems ar nuosavybei
7. Žiaurumas gyvūnams
8. Vogimas
9. Nesugeba susieti priežasties ir pasėkmės
10. Sąžinės trūkumas
11. Nenormalus valgymo būdas
12. Prasti ryšiai
13. Netinkamas klausinėjimas, lingavimas
14. Nenormali kalba
15. Nuolatinis jautimasis įšnaudojamu
16. Tėvai be priežasties pikti
17. Negatyvizmas, beviltiškumas, pesimistiškas savęs, visuomenės vertinimas
18. Empatijos, užuojautos, gailesčio trūkumas
19. Elgesio ir akademinės problemos mokykloje
20. Besikartojantis prieraišos ir rūpinimosi stygius savo vaikais

VAIKAMS, KURIE GYVENIMĄ PRADĖJO SU SAUGIUOJU PRISIRIŠIMU, BŪDINGA:

1. Savigarba
2. Nepriklausomybė ir autonomija
3. Atsparumas stresams
4. Gebėjimas valdyti impulsus ir jausmus
5. Ilgai trunkanti draugystė
6. Santykiai su tėvais, globėjais ir kitais autoritetais
7. Socialiniai susidorojimo įgūdžiai
8. Psitikėjimas, intymumas, meilė
9. Pozityvizmas ir tikėjimas savo įsitikinimais apie save, šeimą ir visuomenę
10. Empatija, užuojauta ir sąžinė
11. Geras elgesys ir sėkmė mokantis
12. Sveikas prisirišimas prie savo vaikų kol jie suauga

VAIKAMS, KURIE GYVENIMĄ PRADĖJO SU NESAUGIUOJU PRISIRIŠIMU, BŪDINGA

1. Žema savivertė
2. Reiklumas priekabumas ar apsimestinis nepriklausomumas
3. Savikontrolės trūkumas
4. Negalėjimas užmegzti ar išsaugoti draugystę
5. Atsiskyrimas nuo tėvų globėjų ar kitų autoritetų
6. Antisocialus požiūris ir elgesys
7. Agresija ir smurtas
8. Nepasitikėjimas savimi ir kitais
9. Negatyvizmas, beviltiškumas, pesimistiškas savęs, visuomenės vertinimas
10. Empatijos, užuojautos, gailesčio trūkumas
11. Elgesio ir akademinės problemos mokykloje
12. Besikartojantis prieraišos ir rūpinimosi stygius savo vaikais

SMURTO APIBRĖŽIMAS

- ✘ Smurtas yra apibrėžiamas kaip netinkamas elgesys su kitu asmeniu, galintis padaryti fizinės, emocinės ar seksualinės žalos

ĮVAIRŪS AUTORIAI PATEIKIA SKIRTINGUS ŠIOS SĄVOKOS ASPEKTUS

- ✘ L. Barker (1995) smurtu vadina tokius nusikaltimus, kai pasireiškia fizinė žala, grąsinama išprievartavimu ar įžeidimu
- ✘ J. Jatautas (1993) vartoja buitinio smurto sąvoką. Tai smurtas, kuris gali pasireikšti stumdymu, žnaibymu, spjaudymu, spardymu, mušimu, smaugimu, deginimu, badymu, nužudymu ar (ir) kitomis formomis. Tokio smurto pasekmės gali būti įvairios: nuo sumušimo iki žmogžudystės.

SMURTAUJANČIŲ TĖVŲ TIPAI

1. “Tobuli” tėvai
2. Emociškai priklausomi tėvai
3. Bejėgiai tėvai
4. Sadistiški tėvai
5. Fanatiški tėvai
6. Psichotiniai tėvai
7. Ūmaus streso situacijoje esantys tėvai

-
- ✘ W.Wilson (1977) teigė, kad yra du svarbūs bendri bruožai, būdingi visų tipų smurtaujantiems tėvams: 19
 - ✘ Daugelis tėvų yra patys patyrę vaikystėje smurtą, ar jų tėvai smurtavo tarpusavyje.
 - ✘ Smurto liudytojai dažniau naudoja jį prieš savo vaikus, yra didelis ryšys tarp to ką vaikas stebi, girdi ir to, kaip jis elgiasi būdamas suaugęs žmogus.

VAIKUS ŽALOJANČIŲ TĖVŲ BRUOŽAI

- ✘ Tėvai neturi žinių apie vaiko raidą
- ✘ Iš kartos į kartą pasikartojantys bruožai
- ✘ Nesugebėjimas rasti sprendimo sudėtingoje situacijoje
- ✘ Tėvų nepasiruošimas tėvystei

W. WIKINSON (1997) IŠSKYRĖ ŠIAS SMURTO PRIEŠ VAIKUS RŪŠIS

Fizinis: vaiko sužeidimas, nesugebėjimas jo apsaugoti nuo sužeidimų

Apleistumas: tėvai nedaro to, ką turėtų daryti – nesirūpina vaiko maistu, pastoge, apranga, sveikata, mokslu

Emocinis: kai pažeidžiama vaiko savivertės raida: pažeminimas, izoliavimas, suniekinimas, terorizavimas

Seksualinis: (prievartavimas, išnaudojimas, lytėjimas) – vaiko panaudojimas suaugusiojo malonumams

FIZINIS POVEIKIS

1. Somatiniai nusiskundimai (galvos pilvo skausmai)
2. Neramumas, nervingumas, trumpa dėmesio išlaikymo trukmė (dažnai klaidingai diagnozuojami kaip dėmesio trūkumo, hiperaktyvumo sutrikimai)
3. Nuovargis, letargiškumas
4. Dažnas sirgimas
5. Menki asmeninės higienos įgūdžiai
6. regresija į vystymosi pradžią (šlapinimasis į lovą, nykščio čiulpimas- priklausomai nuo amžiaus)
7. Nejautrumas skausmui
8. Rizikingi žaidimai ir veikla
9. Savęs išnaudojimas (kankinimas)

SOCIALINIS POVEIKIS

1. Izoliacija nuo draugų ar giminaičių
2. Santykiai (ryšiai) prasideda audringai, intensyviai ir staigiai nutraukiami
3. Sunkumai dėl pasitikėjimo, ypač suaugusiais
4. Perdėtas (per didelis) socialinis įsitraukimas (siekiant išvengti buvimo namuose)
5. Silpni pykčio valdymo ir problemų sprendimo įgūdžiai
6. Galimas pasyvumas tarp bendraamžių
7. Įsitraukia į išnaudotojiškus ryšius (santykius) ar kaip prievartautojas (smurtautojas, kankintojas), ar kaip auka
8. Žaidimai su bendraamžiais būna ypač grubūs

ELGESIO (DAŽNAI PRIEŠINGI) EKSTREMUMAI

1. Veikimas visiškai atsitraukiant
2. Per daug ar per mažai pasiekiamas
3. Atsisakymas eiti į mokyklą
4. Rūpinimasis kitais, nekreipiant dėmesio į save, tėvų pakeitimas
5. Nelanksti gynyba (nuošalumas, sarkastiškumas, gynybiškumas, galvojimas: „balta“ ir „juoda“)
6. Perdėtas dėmesio siekimas (dažnai naudojant ekstremalų elgesį)
7. Šlapinimasis į lovą ir naktiniai košmarai
8. Nekontroliuojamas elgesys: negali nustatyti savo ribų ar krypties

4 BŪDAI IŠREIKŠTI VAIKUI TAI, KĄ PATYRĖ

- ✘ Leisti išreikšti pyktį
- ✘ Bandyti pakelti vaiko savivertę
- ✘ Parodyti vaikui, jog jis svarbus
- ✘ Pasikalbėti su vaiku apie save

▪

APLEISTUMAS

- ✘ Tai sudėtinga problema. Vaikų apleistumo sąvokai suprasti labai svarbu pažymėti, kad skurdas ir apleistumas nėra tas pat. Dažnai neturtingieji daro viską, kad pasirūpintų savo vaikais: stengiasi, kad jie turėtų kur gyventi, gautų medicininę priežiūrą, kartais net nesirūpindami savimi. Apleistumą galima apibrėžti kaip tėvų nesugebėjimą arba nesistengimą pasirūpinti savo vaikais. Apleistumą sunku apibūdinti, nes sunku apibrėžti dalykus, kurie nėra daromi.

APLEISTUMO RŪŠYS

- × Medicininis apleistumas
- × Emocinis apleistumas
- × Švietimo – pedagoginis apleistumas
- × Fizinis apleistumas
- × Psichologinis apleistumas

0 – 3 METŲ VAIKO APLEISTUMO SIMPTOMAI

1. Vaikas apatiškas, niekuo nesidomintis, neguvus
2. Neišlavėjęs čiulpimo refleksas
3. Letargiškas vaikas nereaguoja į stimuliuojančius daiktus, žaislus
4. Nemoka jaustis patogiai. Linguoja, čiulpia pirštą ar pešioja sau plaukus
5. Lėtai vystosi, būdingi įvairūs fizinės ir intelektualinės raidos sutrikimai
6. Kūno ir galvos bėrimai, atsiradę dėl ilgalaikio higienos nepaisymo, maistingų medžiagų stygiaus
7. Sutrinka miegas, jei maitinami nereguliariai
8. Gali atsirasti psichologinių ir emocinių problemų

3 IR DAUGIAU METŲ VAIKO APLEISTUMO SIMPTOMAI

1. Maisto slėpimas
2. Saviizoliacija, vienišumas
3. Vaikas neprieštarauja, nereiškia savo nuomonės
4. Bendravimo vengimas
5. Bendros veiklos vengimas
6. Nerodo savo jausmų
7. Chroniškas sirgimas
8. Dėmesio nesutelkimas
9. Nešvara ir netvarkingumas
10. Visada jaučiasi alkani
11. Bėgimas iš pamokų

VAIKO BAIMĖS

- × 1. Bijo tamsos
- ×
- × 2. Mirties
- ×
- × 3. Sužeidimo
- ×
- × 4. Bausmės
- ×
- × 5. Pavėluoti į mokyklą
- ×
- × 6. Nepatikti draugams
- ×
- × 7. Kad nešauktų suaugusieji (mokytojai, tėvai, kaimynai)

.

VAIKŲ STRESO SKALĖ

- × 0-150 Nėra didesnių problemų
- 151-199 Nedidelė gyvenimo krizė
(susirgimo galimybė 33%)
- 200-299 Vidutinė gyvenimo krizė
(susirgimo galimybė 50%)
- 300 ir daugiau Didelė gyvenimo krizė
(susirgimo galimybė 80%)

“NERIMO KAMUOLYS PILVE”

1. Problemos su pilvu
2. Įtempti raumenys
3. Galvos skausmai/migrena
4. Apatija, mimikos dingimas, uždarumas
5. Koncentracijos sunkumai
6. Šlapimo nevaldymas/enkopres/enures
7. Judesių sutrikimas (įtariama MBD liga)
8. Pavargimas
9. Labai įvairūs mokslo rezultatai
10. Problema su draugais
11. Perdėtas prisitaikymas
12. Jausmų nestabilumas

PAVOJAUS ZENKLAI

- × 1. Chroniška enurezė
- ×
- × 2. Žiaurumas
- ×
- × 3. Agresyvus ir destruktivus elgesys
- ×
- × 4. Sunkumai mokykloje
- ×
- × 5. Provokuojantis seksualinis elgesys
- ×
- × 6. Alkoholis, narkotikai
- ×
- × 7. Grasinimas žudyti

VAIKUI NETEIKIANT PAGALBOS, GALIMI PAVOJAI

1. Įvairios depresijos formos
2. Pasyvi agresija (destruktyvus protestas, nepavaldus protui)
3. Pavojus susirgti psichinėmis ligomis (neuropatija, psichopatija)
4. Savižudybė

PREVENCIJOS FORMOS

- × 1. Pirminė (problemų, sukeliančių įvykių sumažinimas)
- ×
- × 2. Antrinė (ankstyvas ligos ar problemos suradimas, sprendimas)
- ×
- × 3. Sumažinimas problemos sunkumo (dienos centrai, tėvų kontrolė, gydymas, pašalpos)
- ×
- × 4. Mokymai, apklausa, bendravimas su kliento aplinka
- ×
- × 5. Dienos centrai, psichologinė pagalba, vaikų užimtumas
- ×

TERAPIJOS

- Darbinė veikla
- Stresų įveikimo terapija
- Sensorinė integracija
- Savivertės kėlimas

PENKIOS LAISVĖS

1. Laisvė matyti ir girdėti, kas yra iš tikrųjų, o ne ką turėčiau matyti ir girdėti
2. Laisvė pasakyti, ką jaučiu ir galvoju, o ne ką turėčiau pasakyti
3. Laisvė jausti tai ką iš tikrųjų jaučiu, o ne ką turėčiau jausti
4. Laisvė paprašyti to ko trokštu, užuot laukus leidimo paprašyti
5. Laisvė rizikuoti, užuot laikiusis saugios pozicijos

PENKIOS MEILĖS KALBOS

1. Fizinis kontaktas
2. Žodžiai
3. Paslaugos vaikui
4. Tik jam skiriamas laikas
5. Dovanos

.

VAIKO KOMPLEKSNĖ PROBLEMŲ ANALIZĖ IR KOREKCIJA

- ✘ Vaikystės prisiminimai, skausmai
- ✘ Santykiai su vaikui artimais žmonėmis
- ✘ Nesaugaus prisirišimo priežastys
- ✘ Vaiko problemos
- ✘ Vaiko jausmai
- ✘ Vaiko aplinka
- ✘ Vaiko poreikiai, jų tenkinimas

-
- ✘ Pasitikėjimas suaugusiais
 - ✘ Besąlyginė meilė
 - ✘ Ryšio su vaiku koregavimas
 - ✘ Pažadai, jų vykdymas

-
- ✘ Laikas, skiriamas tiktai vaikui:
 - ✘ Mokymas, bendri žaidimai, kelionės, pokalbiai, šventės.
 - ✘ Svarbūs vaikui daiktai

 - ✘ Supratimas vaiko troškimų, pergyvenimų
 - ✘ Sugebėjimas įsiklausyti, nuspėti
 - ✘ Savo nusistovėjusios nuomonės korekcija
 - ✘ Bendravimo, santykių tobulinimas